

DORU NASTASĂ

**UNITATEA CREȘTINĂ,
PROBLEMĂ DE SINOD ECUMENIC**

**NECESITATEA UNEI EXTENSII TEOLOGICE PENTRU
SOLUȚIONAREA PROBLEMEI UNITĂȚII CREȘTINE**

„Un Domn, o Credință, un Botez”

București - 2023

© Doru Nastasă

<https://www.unitateaortodoxa.ro>

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NASTASĂ, DORU

**Unitatea creștină, problemă de sinod ecumenic : necesitatea unei
extensii teologice pentru soluționarea problemei unității creștine /**

Doru Nastasă. – București : Smart Publishing, 2023

ISBN 978-606-068-077-2

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
I. Unitatea creștină, problemă de Sinod Ecumenic.....	7
1. Calitatea problemei.....	7
2. Necesitatea unei problematizări corecte pentru problema unității creștine	10
3. Necesitatea unei dezvoltări și extensii teologice în teologia ortodoxă pentru a adresa problema.....	23
II. Necesitatea tratării problemei în sobornicitate, într-un Sinod al unității creștine	49

CUVÂNT ÎNAINTE

Tema unității creștine, adică întoarcerea protestantismului și catolicismului în unitatea Bisericii, este una din marile teme actuale ale misiunii Bisericii. Ce trebuie astăzi pentru unitatea creștină este să recuperăm corect firul discuției, adică să dezbatem calitatea, natura, localizarea, factorii declanșatori, întreaga problematizare necesară acestui subiect. Toată această discuție despre unitatea creștină este una extrem de largă și prin natura și impactul problemei devine una de o importanță egală cu a problemelor de Sinod Ecumenic. *Unitatea creștină este o problemă de Sinod Ecumenic și are nevoie de un Sinod care să aducă în mod corect o problematizare, o dezbatere largă a acestei probleme și o soluție în unitatea Bisericii.*

Efortul depus de întreaga Biserică în Ecumenism trebuia să ne atragă atenția că avem de a face cu o problemă nerezolvată, că dificultatea acesteia e foarte mare și că este nevoie de o problematizare. Acești 100 de ani din Ecumenism ar trebui să ne arate tuturor obligația împlinirii unui Sinod de problematizare. Ecumenismul trebuia început cu problematizarea discuției. Cu ce problemă rezolvăm. Și nu cu recitarea în neștire a argumentelor istorice teologice.

Pentru Ecumenism trebuie o resetare generală în abordare. Ecumenismul ortodox, misiunea Bisericii pentru întoarcerea catolicilor și protestanților în unitatea Bisericii trebuie așezat pe ceva regândit complet. Faptul că astăzi nu s-a reușit înțelegerea problemei de rezolvat și să se aducă o problematizare pentru aceasta, obligă poate mai mult ca orice la o deschidere largă în pentru soluționare.

Am încercat în acest volum să explic pe scurt de ce problema unității creștine are calitatea unei probleme de Sinod Ecumenic și de ce este necesară o extensie teologică în teologia ortodoxă, pentru soluționarea acestei probleme.

Doru Nastasă,

București, 2023

I. UNITATEA CREȘTINĂ, PROBLEMĂ DE SINOD ECUMENIC

1. CALITATEA PROBLEMEI

Unitatea creștină este o problemă unică în istoria Bisericii. Nu a fost rezolvată timp de două milenii. Are o complexitate neînțeleasă încă deplin și nu are încă o problematizare corectă. Nu are încă o soluție vizibilă, care să arate că poate debloca dialogul interconfesional, care să arate că poate aduce catolicismul și protestantismul în unitatea Bisericii. Unitatea creștină este o problemă cu un impact excepțional de larg asupra întregului creștinism eterodox. Creștinismul eterodox așteaptă de la Ortodoxie rezolvarea acestei probleme. Nerezolvarea acesteia înseamnă privarea de mântuire a tuturor celor din afara Bisericii care așteaptă mântuirea întru Hristos.

Unitatea creștină nu are astăzi un Sinod larg care să o dezbată, nu are o secțiune și o teologie dedicate în teologia ortodoxă, care să adreseze specific problematizarea acestei teme. Nu are o problematizare comprehensivă, care să parcurgă pe larg această problemă și care să indice problemele apărute, localizarea și natura acestora, strategii de soluționare. Lipsa unui Sinod pentru problematizare, analiză, dezbateră și asumarea unei soluții în Biserică, arată că de fapt noi nu avem astăzi pentru această problemă fundamentul necesar de analiză și de dezbateră necesare și specifice problemei.

Unitatea creștină este o problemă de Sinod Ecumenic. Și trebuie să aibă un Sinod dedicat în lista de Sinoade ale Bisericii și o

teologie aferentă necesară unei probleme unice în istoria acesteia. Unicitatea și complexitatea problemei, localizarea acesteia internă teologiei ortodoxe, lipsa curentă de problematizare și lipsa unei soluții în ultima sută de ani, durata și impactul acesteia asupra întregului creștinism eterodox, locul acestei probleme în lista problemelor teologice majore ale Bisericii, impun poziționarea acesteia alături de problemele de importanța Sinoadelor Ecumenice. La fel, impun și justifică necesitatea abordării acesteia doar în sobornicitatea Bisericii, într-un Sinod dedicat, printr-o problematizare și teologie dedicate.

Discuția despre unitatea creștină este subiectul sobornicității Bisericii. Doar sobornicitatea Bisericii este unicul mod și act prin care astfel de probleme ar trebui rezolvate în Biserică. Astăzi avem nevoie de împlinirea corectă a sobornicității Bisericii, pentru a dezbate și pentru a avea unitate într-o teologie ortodoxă a unității creștine. Pentru că de fapt aici vorbim despre o teologie ortodoxă a unității creștine, teologie care trebuia adusă în tot acest timp. Ecumenismul impunea dezvoltarea în Ortodoxie a unei astfel de teologii, a unei extensii teologice pentru convergență externă, pentru dialogul ecumenic, a unei problematizări pe un subiect care nu a fost rezolvat încă timp de două milenii.

Astăzi ce trebuia să facem în Biserică era să dezbaterem o astfel de teologie, care trebuia adusă într-un Sinod. O astfel de teologie trebuie creată și dezbătută de Biserică pentru a avea unitate și o soluție în discuție. Doar sobornicitatea Bisericii a rezolvat problemele mari ale acesteia. Ecumenismul trebuia să caute în interiorul Bisericii o soluție, nu în exterior. Trebuia să caute în sobornicitatea Bisericii soluția convergenței creștine și nu într-un dialog extensiv, inutil. Poate ce obligă cel mai mult o deschidere largă spre soluționare este lipsa acestei perspective de soluționare din istorie. Care arată complexitatea problemei. Care

arată că problema oricând poate lua o turnură neașteptată și descoperi o altă problemă la fel de complexă.

Sinodul din Creta nu a reușit să aducă la nivel de problematizare și analiză nimic în această discuție. Este un Sinod de continuitate, care doar a propus continuarea direcției istorice pentru soluționare. Însă nu a adus nimic la nivel de problematizare, analiză și soluționare. Sinodul nu a înțeles de fapt problema și nu reușit să ofere o soluție blocajului actual din Ecumenism.

2. NECESITATEA UNEI PROBLEMATIZĂRI CORECTE PENTRU PROBLEMA UNITĂȚII CREȘTINE

Ce înseamnă o problematizare pentru problema unității creștine? Înseamnă o abordare sistematică de soluționare, înseamnă o reanalizare a întregii probleme de rezolvat. Datorită complexității problemei astăzi trebuie să regândim problema nu doar la nivelul dogmelor, ci la nivelul întregii argumentări, analize, comunicări, la nivelul întregului sistem teologic și argument ortodox.

Ce trebuie afirmat categoric aici este că astăzi nu este înțeleasă problema teologică și nici necesitățile de soluționare ale acesteia. Astăzi, mai rău decât orice, este lipsa înțelegerii corecte a problemei. Și de aici apar diferite afirmații în teologie, aduse de diferiți teologi, de la existența acestei ascunderi a lipsei unei soluții. Și aceste afirmații spun în mare același lucru, că există o diferență teologică largă până la convergența externă, care trebuie acoperită. Și ce trebuie înțeles este că istoria nu acoperă ceva ce este obligatoriu pentru convergența externă. Dificultatea și blocajul dialogului ecumenic stau în limitarea istorică internă ortodoxă și în neînțelegerea problemei, de fapt în lipsa de strategii de soluționare. Și această realitate este exprimată constant, în diferite formulări.

Marea problemă din teologia ortodoxă este că în moștenirea istorică nu avem puse la punct niște instrumente mai avansate de analiză și argumentare, care pot aduce convergență. Iar afirmațiile acestea legate de limitare apar în istorie ca o constatare corectă a unei necesități, care deși nu e înțeleasă deplin este sesizată continuu, constant, și este exprimată de teologi în diferite moduri. Sunt o constantă care însoțește efortul de dialog ecumenic. La fel

și părintele Ioan Bria a spus în mare același lucru¹ legat de Ecumenism, că este nevoie de o dezbatere generală, tot în același spirit, de identificare a nevoii de problematizare. Pentru că în orice direcție am întoarce privirea, tot acolo ajungem, la nevoia de problematizare corectă, la înțelegerea problemei, la strategii de soluționare. Această nevoie este exprimată în diferite feluri în istorie.

Și totuși problema unității creștine este o problemă soluționabilă. Și e nevoie de a discuta ce presupune soluționarea acesteia. Nu mai putem amâna această discuție, deoarece de fapt privăm Biserica de soluția acestei probleme. Există însă și reversul medaliei, în care nu se înțelege cum să se facă această problematizare, de unde trebuie începută, exprimarea acestei necesități aducând cu sine și exprimarea unei limitări în problematizare. Și asta vine din lipsa existenței în circuitul teologic istoric a unor instrumente de analiză și progres specifice, care sunt disponibile în exteriorul Bisericii. Iar teologii reușesc doar să exprime o nevoie, dar nu reușesc să potențeze o discuție despre cum trebuie deblocată. Și astfel se vede limitarea circuitului teologic istoric, în lipsa de capacitate de problematizare și de

¹ Ion Bria spune: „Noi vrem să reținem din aceste critici și discuții ideea pozitivă că *este nevoie de o dezbatere generală asupra Ecumenismului*. (...) Desigur, această dezbatere trebuie să fie pregătită. (...) O discuție polemică, improvizată, neconcertată, ar fi nocivă pentru educația ecumenică a tuturor.” Ecumeniștii recunosc nevoia unui Sinod pe această problemă, recunosc nevoia unei discuții generalizate și solicită la fel, o adunare largă a Bisericii. Cumva în această frază sunt prezente necesitatea, cadrul, deschiderea asupra acestei discuții, necesitatea unui program și a unei agende, necesitatea unei organizări corecte a discuției. Și asta datorită lipsei de problematizare constă, necesitate care este o constantă a discuției. (Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, p. 141.)

continuare a discuției. Din punctul meu de vedere pe acest subiect avem doar jumătate din necesarul pentru soluționare.

Marea problemă a istoriei legată de această discuție este că nu reușește să înceapă și să adune problematizarea pe o direcție corectă. Dincolo de orice limitare internă din argumentare, analiză și comunicare, problema istoriei este că nu are puterea de a continua discuția pentru convergență externă. Faptul că mari teologi se opresc la o limită de problematizare ar trebui să ne atragă atenția, legat de circuitul teologic istoric și legat de instrumentele de analiză folosite de acesta.

Circuitul teologic istoric nu poate continua această discuție, deși sesizează nevoia, deși sesizează că trebuie o schimbare, o dezvoltare teologică. Și de ce se întâmplă asta? Pentru că în circuitul teologic istoric nu există instrumentele de analiză și progres necesare dezvoltării teologice. Sunt câteva afirmații și întrebări majore care trebuie puse aici, legate de ce se întâmplă acest lucru, de ce avem această limitare, de ce istoria nu reușește să continue corect această discuție. Și aici răspunsul este la nivelul instrumentelor de analiză și progres. Din punctul meu de vedere, instrumentele de progres aici sunt exterioare circuitului teologic istoric. Istoria a atins plafonul teologic posibil prin instrumentele istorice. Plafonul teologic necesar dialogului interconfesional are nevoie de instrumente de analiză vizibile doar din exteriorul circuitului istoric. Soluția este una externă circuitului teologic istoric.

Și dacă ne uităm cu totul greșit la această problemă? Cam această întrebare au pus-o marii teologi cu privire la discuție. Aceste afirmații mari ale istoriei trebuie înțelese deplin, ca fiind expresia unei realități pe subiect, a unui status și a unei nevoi de corecție. Sunt afirmații majore de direcționare teologică. Și sunt

expresia unei simțiri și constatări teologice venite din partea unor mari teologi.

Astăzi teologia este într-o expectativă pe acest subiect. Ecumenismul este doar o expectativă largă, o neînțelegere a ce trebuie făcut pentru convergența externă. Nu are o definiție clară pentru următorii pași din discuție, deci nu știe nici care e problema și nici ce trebuie să facă în continuare. Știe doar un mers înainte, doar de un dialog, care nu ajută cu nimic în soluționare. Dacă Ecumenismul avea o soluție, atunci sloganul dialogului ecumenic ar fi fost „soluția ortodoxă a dialogului ecumenic”.

Și dacă unitatea creștină este într-o perspectivă externă circuitului teologic istoric și nimeni nu se uită și nu se poate uita la ea? Și cine ar trebui în acest caz să aducă o soluție? Și cine poate în acest caz să aducă o problematizare și o soluție? Pot fi aduse răspunsuri din circuitul teologic istoric la întrebările necesare pentru problemă? Sunt acestea prezente în vreo problemă și problematizare istorică? Atât de multe întrebări critice se adună în toată această discuție, încât întrebarea care trebuie pusă este: *Cum pot fi ele rezolvate și gestionate fără o discuție largă, fără un Sinod larg, fără unitate?* Ce ne descoperă Ecumenismul este o lungă listă de probleme interne teologiei legate de această problemă, fără răspunsuri încă. Și cum sunt gestionate răspunsurile la aceste întrebări?

Problema unității creștine implica o responsabilitate unică în Biserică, în gestionarea a ceva de o complexitate care nu poate fi pusă sub umbrela niciunei titulaturi teologice și nici doar sub cea instituțională, ci doar sub umbrela responsabilității întregii Biserici. Astăzi nu avem lista de întrebări de pus pentru discuție și nu avem un răspuns pentru ele asumat în unitatea Bisericii. Sunt prea multe și mult prea complexe întrebările pentru a putea fi

găsite răspunsuri în forum redus. Și instituțional există această responsabilitate de a deschide larg discuția, pentru soluționare, cum afirmă și părintele Bria. Atât părintele Bria, cât și părintele Stăniloae afirmă explicit această necesitate de problematizare în deschidere largă, într-un Sinod.

În unitatea creștină încercăm să vedem partea nevăzută a teologiei istorice. Încercăm să dăm chip și viață unei teologii care să poată fi văzută și înțeleasă de protestanți și catolici. E un exercițiu teologic unic în istoria Bisericii, în care încercăm să completăm ce nu există în istorie, pe baza unor instrumente de argumentare, analiză și comunicare. De aceea e nevoie de această discuție și dezbateri largă de soluționare.

Cumva în mod normal ar trebui să putem extinde ce avem deja teologic intern, din istorie. Și în mare asta zice soluția și propunerile făcute în timp pentru soluționare, să extindem ceva pentru eficiență mai mare. Nu muncim cu instrumentele corecte în această discuție. Cam asta ne spune istoria aici. E o problemă care trebuie cugetată îndelung, pentru a se putea progresa. Și de asta încercăm să construim această punte către și pentru alte confesiuni, dar nu putem atinge alte țărături prin construcția teologică actuală ortodoxă. Astăzi ar trebui să cugetăm această discuție întâi și nu doar să mergem în inerția unei istorii, dar nu în înțelegerea unei probleme.

Și prea prinși în tumultul Ecumenismului am uitat să ne întrebăm: *Ce problemă rezolvăm?, Are istoria un răspuns pentru problemă?, Dacă istoria nu are un răspuns complet pentru problemă?, Care sunt întrebările necesare de pus pentru această problemă?* Cumva inerția unei dreptăți dogmatice istorice ne acoperă mintea spre a mai pune întrebări pe lângă teologia istorică, întrebări care sunt fundamentul acestei discuții. Și dacă această problemă are

nevoie întâi de întrebări și abia apoi de răspunsuri? Pentru că întrebările sunt de fapt punctarea unor lipsuri, a unor direcții de urmat, sunt o căutare, sunt o cale care trebuie înțeleasă. Și prin aceste întrebări vom ajunge la o cale a unității creștine. Și Biserica trebuie să se adune, să afle împreună răspunsurile la toate întrebările care trebuie puse aici. Pentru că sunt întrebări unice în istoria Bisericii, care nu au fost necesare pentru niciuna dintre problemele teologice anterioare. Problematizarea necesară acestei discuții este unică în istoria Bisericii, și de aceea e atât de dificil de făcut prin prisma istoriei. Pentru că până nu vom înțelege problema în toată complexitatea acesteia nu vom aduce de fapt o soluție. De aceea prima necesitate aici este de a avea acoperit acest set de întrebări, de problematizare.

Astăzi e clar că nu rezolvăm corect problema din fața noastră – nu avem încă o soluție care să funcționeze și nici o definiție a problemei. Ar fi trebuit să se găsească deja undeva în teologie o definiție a problemei. Această întrebare: *Ce problemă rezolvăm?*, e o întrebare laitmotiv a Ecumenismului. Pentru că astăzi doar confruntăm niște argumente istorice, și nu creăm argumente noi pentru convergență. Și *definiția problemei unității creștine* este că *problema unității creștine constă în incapacitatea istorică de convergență argumentativă a argumentelor teologice interconfesionale*. De la articularea precisă a problemei trebuia plecat în discuție. Unitatea creștină nu este problema convergenței dogmatice, ci este problema istorică a convergenței argumentative interconfesionale. E o altă zonă decât ce am făcut istoric, intern în teologie. Pentru că aceste două idei, că s-a încercat în istorie rezolvarea acesteia și că problema este una argumentativă, nu neapărat dogmatică, sunt cele două dominante ale discuției și problematizării.

Ar fi trebuit să lucrăm astăzi la crearea unor argumente noi, extinse, la instrumente de argumentare, analiză și comunicare extinse, să extindem în diferite direcții teologia istorică, și nu doar să repetăm în inerție argumentarea și argumentul istoric. Pentru că astăzi trebuie să rezolvăm *problema lipsei istorice de convergență*, *problema incompletitudinii teologice istorice*, și nu problema lipsei punctuale de convergență din diferite dogme. Astăzi avem de rezolvat altă problemă teologică față de cea din istorie. De ce istoria nu a avut convergență pe diferite puncte? Din cauza limitărilor de analiză, argumentare și comunicare. De exemplu, astăzi nu ar trebui să rezolvăm pentru Filioque problema convergenței, ci de ce istoria nu a rezolvat problema Filioque? Ce a lipsit în istorie pentru convergența tezei Filioque și cum putem astăzi, prin alte mecanisme, să avem convergență asupra acestei propuneri teologice istorice?

Astăzi trebuie să se adune Biserica în largul său pentru a discuta mai clar ce problemă rezolvăm. Pentru că astăzi facem cu totul altceva decât ce ar trebui să facem pe acest subiect. Stăm pe loc în loc să extindem ce avem la nivel de argumentare, analiză și comunicare. Astăzi suntem într-o direcție greșită de abordare a acestei probleme, una neînțeleasă de fapt. Și o problemă de o astfel de magnitudine, să fie purtată în Biserică fără o problematizare solidă, este ceva de neprivit. Și astăzi stăm pe loc de fapt în această discuție, în loc să aducem contribuția necesară și obligatorie pentru acest subiect. Este articulată și înțeleasă astăzi în Biserică problema pe care o rezolvăm? Răspunsul meu este că nu este. Și părintele Stăniloae spune în mare același lucru în afirmația sa. Și nu putem ocoli nici întrebarea și nici răspunsul.

Ce am adus în toate lucrările publicate a fost în primul rând o suită largă de întrebări la care am încercat să găsec răspunsuri. Și care trebuie să-și găsească răspunsul de fapt în plenitudinea

Bisericii, fiind dificil într-un exercițiu izolat să-și afle răspunsul, și având neapărat nevoie de un răspuns al plenitudinii Bisericii aici. Problema unității creștine nu a fost înțeleasă în istorie și nu avem o problematizare a acesteia. Și astăzi trebuie să reluăm problematizarea în primul rând, să aducem întrebările necesare, răspunsurile, direcțiile de soluționare corectă, completarea și dezvoltarea teologică necesare acestei probleme. Pentru că doar așa se va realiza unitatea creștină.

Istoria teologiei nu are astăzi această problematizare necesară unității creștine. De aici plecăm în discuție. Și da, și aceasta este o întrebare, dacă unitatea creștină a fost problematizată în istorie, întrebare la care trebuie să răspundem. Și problema nu va putea fi rezolvată fără să se fi adus întâi o problematizare. Dezvoltarea teologică necesară soluționării este una complexă, nu este imediată, nu este atât de ușor accesibilă, nu a fost făcută până acum și este una din exteriorul circuitului teologic istoric. Va fi o abordare teologică diferită de cea istorică.

Și apare o întrebare: ce va aduce convergența argumentelor, argumentarea sau dogmatica? Ar trebui să vedem puțin componenta dominantă din discuție și apoi să cugetăm dacă intern avem ce e nevoie în această direcție și dacă direcția dominantă a fost suficient de bine consolidată și reprezentată în teologia istorică. Informația dogmatică nu este egală cu o calitate argumentativă, cu o informație calitativă argumentativ. Cam aici se reduce perspectiva istorică față de necesarul de extindere teologică.

În această discuție este mai folositor un argumentator decât un teolog priceput. Dogmatica istorică a atins o limită la nivel argumentativ și nu mai poate continua demersul de explicare teologică ruptă de o știință a argumentării. Și are nevoie de o

actualizare pentru acest dialog, prin perspectiva acestei științe. Care știință este dominantă în discuție, știința argumentării sau dogmatica? E un subiect de meditat profund, nevoia dogmaticii de argumentare este mai puternică.

Astăzi dialogul ecumenic e atât de captivat și pierdut în dimensiunea dogmatică, în diferite amănunte de convergență dogmatică, încât pierde din vedere dimensiunea argumentativă și o vedere generală în care trebuia să considere dimensiunea de argumentare, de analiză și o problematizare. Ecumenismul a pierdut o perspectivă de ansamblu, în care să se vadă comprehensiv problema, în toate dimensiunile acesteia.

Ar trebui început un nou capitol în teologia ortodoxă, pentru excelență argumentativă. Este cheia dogmatică sau cheia argumentativă cea care va deschide poarta Bisericii altor confesiuni pierdute? Și pentru cheia argumentativă avem o pregătire în teologie? A încerca să aduci convergența în întregul unui argument teologic, pe o teologie întreagă, nu este un exercițiu dogmatic, ci unul de argumentare. A arăta că o întreagă teologie este legitimă nu este o problemă dogmatică, ci una de argumentare. Deși punctual avem un ansamblu de dogme, pe ansamblu avem un argument întreg și o argumentare care trebuie susținute. Și nu putem folosi instrumentul dogmatic în locul instrumentului de argumentare. Pentru că ajungem în același punct în care după 100 de ani nu avem nicio concluzie în discuție. Dogmatica ne asigură corectitudinea informației la nivelul dogmatic, e un instrument specific intern teologiei, dar nu asigură complexitatea necesară exercițiului de argumentare, instrumentele necesare exercițiului complex de argumentare.

Astăzi comparăm argumente interconfesionale pe ansamblu în dialogul ecumenic. Și trebuie să avem un mod corect,

și un suport/instrument de argumentare complet, care să facă asta. Este atât de ușor să pierzi firul problemei și să rămâi captivat în discuțiile și polemicile dogmatice, care asta sunt, polemici, în lipsa unui argument coerent, în lipsa unei viziuni corecte asupra necesarului de argumentare. Este structura de argumentare cea importantă în această discuție sau doar informația dogmatică așezată oricum în dialog? Aici rezolvăm întâi problema convergenței informaționale, a unor argumente divergente, nu neapărat problema unor dogme diferite. Dogmele sunt diferite, dar convergența nu se rezolvă prin instrumentul dogmatic, ci prin instrumentul argumentativ. Iar știința dogmatică stăpânește extensiv semantica dogmatică, dar nu pe deplin instrumentul argumentării, pe care aceasta este construită.

Instrumentul dogmatic a păstrat și o parte primară de argumentare, necesară justificării informației dogmatice. Dar nu are un excurs argumentativ larg, un formalism de argumentare exagerat. Claritatea dogmatică, expertiza dogmatică, nu sunt egale cu expertiza de argumentare, deși există un aparat de argumentare incipient și în dogmatică. Și astăzi asta trebuie să facem, să punem la punct aparatul de argumentare folosit în dogmatică.

Poate astăzi întrebarea convergenței argumentelor interconfesionale nu este dacă adevărul ortodox e autentic, ci cum construim argumentul ortodox pentru a fi asumat de alte confesiuni. Pentru că mai trebuie ceva în construcția argumentativă ortodoxă față de istorie. Și aici avem nevoie de o abordare mult mai structurată la nivelul argumentării. Suntem mult prea captivați de dimensiunea dogmatică și am pierdut din vedere dimensiunea argumentativă. Și de aici afirmațiile de tipul „lipsă de eficiență”, care pot fi completate cu ușurință la nivel de „eficiență de argumentare”. Pentru că extinderea naturală a

afirmației e legată de argumentare. Pentru dialogul ecumenic aveam nevoie de o școală de argumentare suplimentară.

Și acum apare întrebarea: ce facem în argumentare pentru a avea aceasta eficiență? Ori aici apare discuția despre crearea unei metode de argumentare, legată de înțelegerea unor tehnici de argumentare mai eficiente, care trebuie integrate în argumentele ortodoxe. Și odată înțelese aceste tehnici, odată consolidat și reșezat ca întreg argumentul ortodox general, dar și cele punctuale, atunci se va realiza cu mult mai ușor o deblocare generală a discuției din dialogul ecumenic.

Istoria spune că nimeni nu poate asuma problematizarea aceasta în individualitate, și că trebuie o plenitudine a Bisericii să o acopere. Pentru că așa cum problema este suficient de complexă, cu siguranță că pe parcurs vor apărea și alte probleme, la fel de complexe, care vor trebui să fie rezolvate tot în format larg.

Astăzi nu avem de rezolvat convergența dogmatică istorică internă, ci convergența argumentativă externă. Ori aici nu avem nevoie de o soluție dogmatică, ci de o soluție argumentativă. Această problemă a Bisericii are altă natură și alt specific decât cele istorice. Este o problemă colaterală teologiei, dar care afectează integral convergența universală dogmatică. Și soluția acestei probleme nu este una dogmatică, ci este în mare una argumentativă. Ori până nu se va obține intern o soluție argumentativă, o metodă argumentativă, ar trebui să oprim ce facem în dialogul ecumenic, să înțelegem mai bine problema de rezolvat, să o discutăm pe larg, să nu mai avem pretenții inutile în fața a ceva nerezolvat până astăzi. Și după ce găsim o poziție și cadru de dialog în conformitate cu limitele ortodoxe și cu obiectivul ortodox al unității, să deschidem un dialog într-un format ortodox.

Problema de rezolvat astăzi este de a găsi metoda argumentativă corectă pentru convergență, pentru argumentul ortodox general și pentru diferite argumente punctuale. Aceasta este natura specifică a problemei de rezolvat. Și va implica instrumente și tehnici de argumentare, nu atât dogmatică. Dogmatica nu mai are ce să contribuie aici. Până nu punem la punct această metodă argumentativă, nu vom realiza convergența creștină. Pentru că acolo e dificultatea dialogului și acolo ne-am blocat. Până nu va organiza mai precis cineva argumentarea ortodoxă (care nu e un exercițiu atât de simplu), vom avea o dificultate maximă în a susține argumentul ortodox.

Pe această problemă plecăm de la zero. Ar trebui să plecăm de la o listă de puncte de discutat, de la o agendă, de la un Sinod. Și pentru că nu a existat această problemă în istoria Bisericii, se impune o deschidere largă și un Sinod pentru soluționare – așa cum afirmă și părintele Bria. Dacă ar fi fost atât de simplă sau accesibilă într-un fel sau altul, argumentarea pentru convergență ar fi fost realizată deja în istorie. Poate e nevoie de mai mult la nivel de argumentare pentru a reuși ceva aici. E nevoie de o construcție distinctă de argumentare pentru convergența creștină, nicidecum doar de argumentarea istorică, care este una corectă și în același timp insuficientă.

Trebuie pentru dialogul ecumenic o atenție mult mai mare argumentativă. Dacă din știința argumentării se găsesc și se explică niște tehnici corecte care pot pune în evidență mai corect o cale a argumentului, unde sunt problemele acestuia, nivelurile la care sunt problemele, calea argumentului, atunci asta este ce trebuie să importăm ca ansamblu general de tehnici, care să consolideze o strategie de argumentare.

Și totuși, ce problemă rezolvăm în unitatea creștină? Captivați de vârtoarea Ecumenismului am uitat să ne întrebăm ce problemă rezolvăm de fapt, am uitat să articulăm precis această problemă. Și captivați de istorie ne uităm într-o direcție, când avem de făcut altceva pentru soluționare. Și pierdem astfel total firul discuției, problematizarea necesară, repetând în neștire argumentările istorice, fără a înțelege limitările acestora. Cumva astăzi trebuie un fel de discernământ teologic mai mare, pentru a evalua critic niște limitări istorice la nivel de argumentare analiză și comunicare, evaluare care trebuie să ne ajute în discuție. Și ajungem să ne pierdem total în vârtoarea unor discuții din Ecumenism și nu avem puterea să ne oprim să cugetăm puțin și la ce trebuie să rezolvăm și cum trebuie să facem asta. Până nu va răspunde cineva corect la întrebarea despre problematizare nu vom face unitatea creștină. Unitatea creștină stă în acoperirea unor limitări teologice istorice în diferite direcții, nu în continuarea în neștire a unui dialog.

În Ecumenism nu avem de fapt un blocaj, ci avem doar o neînțelegere a unei probleme, neînțelegere acoperită de o aparentă corectitudine a unor dogme istorice și a unei autosuficiențe teologice.

3. NECESITATEA UNEI DEZVOLTĂRI ȘI EXTENSII TEOLOGICE ÎN TEOLOGIA ORTODOXĂ PENTRU A ADRESA PROBLEMA UNITĂȚII CREȘTINE

Părintele Stăniloae spune că *dezvoltarea unei teologii noi este o condiție pentru împlinirea unității creștine*. Vorbește despre necesitatea unei evoluții teologice care să aducă o eficiență teologică mai mare. Ortodoxia are nevoie de o evoluție teologică pentru a împlini acest obiectiv: „*Mișcarea ecumenică nu ar putea să contribuie la refacerea unității Bisericii lui Hristos decât dacă Ortodoxia ar dezvolta o teologie care să impună, în mod convingător, adevărul integral și deplin eficient al lui Hristos întregii lumi creștine. Căci acest adevăr nu se poate constitui din învățături contrastante.*”² (Pr. Dumitru Stăniloae)

La fel, a spus că e nevoie de o abordare diferită a subiectului. Că soluționarea va fi într-o extensie teologică, care să acopere o eficiență de un anumit tip, în special argumentativă, de analiză și de comunicare. Fraza părintelui Stăniloae trebuie înțeleasă în toata plenitudinea, pentru a putea progresa în unitatea creștină. Pentru că acolo e ascunsă soluția și direcția de soluționare. Mizăm în dialogul ecumenic pe teologi și pe un dialog în loc să mizăm pe adevăr, pe un instrument de analiză mai puternic, mai organizat.

Și totuși Părintele Stăniloae a oprit acest demers de problematizare a acestei eficiențe și nu a indicat mecanismele prin care poate fi obținută. Ceea ce arată că există un plafon teologic

² *Ortodoxia și internaționalismul religios*, preluare din *Omagiu memoriei părintelui Dumitru Stăniloae*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994

istoric, intern, dar și că este nevoie de o contribuție din exteriorul teologiei pentru continuarea acestui demers, cu instrumente nespecifice teologiei istorice. Astăzi, ca primi pași în subiect, trebuie să începem corect problematizarea și să avem câteva direcții majore de progres. Și apoi, incrementând soluționarea de câteva ori putem ajunge la o soluție care să ne aducă la calitatea dorită pentru informația teologică, argument și convergență.

O discuție importantă aici este legată de recuperarea firului corect al discuției, problematizarea, înțelegerea direcțiilor de soluționare, necesitatea unor contribuții. Pentru ca pornind pe firul acestei căi de soluționare să ajungem la un punct în care informația teologică ortodoxă să fie vizibilă și altor confesiuni. Și o afirmație majoră indirectă a părintelui Stăniloae este că nu a fost de fapt înțeleasă problema de rezolvat și că nu suntem pe o cale corectă de soluționare. Pentru că atunci când vorbești despre o eficiență mai mare e clar că vorbești despre instrumente de analiză, argumentare, comunicare. Alături de afirmația sa vine un set larg de întrebări, o problematizare extrem de complexă adusă de această scurtă frază, problematizare care nu poate decât să ne ducă pe firul corect al soluționării. Pentru că undeva trebuie să găsim dacă nu soluția, atunci cel puțin setul de întrebări necesar pentru progresul în discuție.

Unitatea creștină se va realiza numai printr-o extensie teologică în teologia ortodoxă, care este o necesitate arătată de o problematizare făcută corect pe subiect. Iar dialogul ecumenic se va purta în mare în această extensie. Unitatea creștină nu se va face prin găsirea a puține nuanțe teologice noi pe diferite subiecte, prin adăugarea a câteva virgule în tezele istorice. E nevoie de ceva mare, de o extensie teologică la nivel de analiză, argumentare și comunicare, nu de căutarea câtorva nuanțe teologice suplimentare tezelor istorice. Unitatea creștină ar trebui găsită în ceva cu

vizibilitate mare la nivel de analiză, fiind nevoie suplimentar de câteva sute de pagini în teologie. De aceea este nevoie de o dezvoltare teologică largă, *dezvoltare complementară teologiei istorice*, care să se constituie într-o *extensie teologică a teologiei ortodoxe*, extensie care să fie folosită în dialogul ecumenic.

De ce este necesară o extensie teologică în teologia ortodoxă? De ce este necesară această dezvoltare teologică suplimentară? Deoarece calitatea argumentativă actuală din teologia ortodoxă nu poate depăși necesarul de argumentare și contraargumentare al unui dialog interconfesional. Și diferența între ce avem astăzi și ce se poate avea printr-o argumentare formală, mai organizată, este exact diferența și necesarul de calitate în argumentare care trebuie acoperite. Asta trebuia să vedem de fapt legat de convergența externă, ce trebuia să acoperim teologic și în analiză în istorie, limitarea majoră a istoriei. Dacă noi suntem despărțiți de unitatea creștină de o știință, cum de avem un dialog ecumenic și cum îl conducem?

Ar trebui să evaluăm calitatea argumentării, completitudinea analizei teologice istorice, dar și îmbunătățirea comunicărilor teologice, pentru a avea o evaluare asupra a unde suntem astăzi pe subiect și asupra a unde trebuie să fim. Pentru că e un delta foarte larg care trebuie acoperit pentru o convergență naturală, pentru o convergență stabilă. Și dacă cineva se întreabă ce poate aduce argumentarea formală, răspunsul este că aduce o vizibilitate mult mai bună asupra căii argumentative, asupra informațiilor folosite în argument, asupra punctelor în care sunt divergențe. Adică ajută exact și specific în punctul în care avem nevoie de ajutor, în înțelegerea și compararea mai bună a căii argumentelor interconfesionale.

Trebuie astăzi să înțelegem punctul în care există acest blocaj în dialogul ecumenic și să găsim instrumentul corect de deblocare. Iar punctul de blocaj este al argumentării. Și instrumentul de deblocare este o argumentare formală, mai bună, mai puternică. Și soluția e una în teologie și nu atât într-un dialog. Iar aici trebuiau discutate toate alternativele de argumentare, trebuia un efort larg, extensiv, de creștere a vizibilității căii argumentative. Era nevoie de un curs de argumentare formală aplicat la teologie. Este poate temelia și cerința zero practică a dialogului. Aceasta este marea lipsă din teologia istorică. Pentru că o argumentare adusă printr-un instrument aplicat corect de argumentare formală e la un cu totul alt nivel decât o argumentare comună. Scopul unui astfel de curs este să ofere pentru toate confesiunile o modalitate de verificare, aliniere și corectare a propriilor argumente, să ajute în identificarea blocajelor, la deblocarea discuțiilor, și la convergența naturală, la înțelegerea mai precisă a căii argumentative a fiecărei confesiuni.

Istoria are o limitare majoră pe care trebuie să o vedem într-o anumită direcție. Trebuie schimbată deplin abordarea teologică pentru convergența externă, pentru a fi roditoare. Nivelul de argumentare e cel mai problematic în istorie. Iar teologia propusă e o refacere completă a argumentării pentru dialogul ecumenic. Este o diferență foarte mare între o abordare formală asupra argumentării și argumentarea comună, ad-hoc, cea practică în teologia ortodoxă. Iar teologii nu reușesc să acopere această diferență critică, deoarece nu există un curs de argumentare formală aplicată la teologie. Convergența dogmatică istorică și convergența argumentativă externă sunt două probleme diferite. În istorie am acoperit convergența dogmatică. Acum trebuie să acoperim o altă problemă, pentru care nu avem în istorie instrumente dezvoltate de analiză. De asta teologia nu poate

înainta pe această cale, deoarece nu are instrumentul de analiză și teologia aferentă. Aici este de fapt blocajul dialogului ecumenic, blocajul intern al Ecumenismului. Asta ar fi trebuit să discutăm pe larg în Biserică, de unde vine acest blocaj.

Partea de argumentare nu e acoperită suficient în istorie. În exterior rezolvăm o problemă nerezolvată istoric. Mai avem de fapt de rezolvat niște probleme intern, în teologie, pentru a rezolva problema externă a convergenței creștine. Și din cauza obișnuinței cu teologia internă, teologia nu mai rezolvă problemele convergenței externe și crede că teologia internă poate compensa necesarul pentru convergență externă.

Nivelul de argumentare al teologiei ortodoxe trebuie înlocuit aproape total pentru dialogul ecumenic. Și trebuie gândit puțin altfel legat de argumentare față de optica istorică. Iar nivelul de analiză trebuie consolidat în mai multe puncte. Și la fel, nivelul de comunicare trebuie îmbunătățit. Diferența între istorie și necesarul pe subiect e una foarte largă, de câteva sute de pagini, din punctul meu de vedere. Trebuia pentru unitatea creștină să se revizuiască toate strategiile de argumentare pentru argumentele istorice. Asta nu s-a făcut și făcea parte din pregătirea necesară dialogului. Și acest curs face parte dintr-o suită de acțiuni pregătitoare ale teologiei ortodoxe, pentru dialog. Pentru că o astfel de dezvoltare teologică va implica inițiative în multe direcții.

Trebuie să folosim mult mai atent instrumentele disponibile în fața noastră pentru analiza teologică, în această discuție. Dacă cineva trebuie să indice, să arate locul în care convergența creștină se va obține, aceea este în mare argumentarea. Dar însoțit de analiză și comunicare suplimentare. Fără un indicator mai larg de calitate al informației teologice nu vom avea unitate în creștinism. Locul în care este unitatea creștină este în

argumentare. Și trebuie să găsim metoda argumentativă corectă pentru fiecare punct al dialogului interconfesional. Și de aici trebuia să pornim în discuția despre unitatea creștină, de la problematizare. Pentru că istoria nu a avut instrumentele de analiză necesare, are goluri în analiză, are o incompletitudine în comunicare. Și toate acestea alcătuiesc o diferență largă ce trebuia acoperită într-o extensie care să aducă această eficiență care să îmbunătățească calitatea informației teologice – e ceva legat de eficiență în dialog. Și la întrebarea cine să aducă acestea, răspunsul este cineva din exterior, care e familiar cu alte modalități de analiză și abordare a diferitelor probleme teologice care nu își au toate răspunsul în dogmatica istorică, deși sunt acoperite sub umbrela acesteia, nefiind specifice dogmaticii, totuși fiind regăsite aici rămân fără instrumente specifice de soluționare.

Un curs de argumentare formală aplicat la teologie ar fi trebuit să fie baza dialogului. Nu îl avem în teologie astăzi, deși o metodă argumentativă trebuia creată pentru dialog. Astăzi teologii nu au din punctul meu de vedere suportul argumentativ necesar pentru această inițiativă. Și se mută problema de la nivelul informației teologice la nivelul dialogului și al culturii teologice a teologilor, care nu vor compensa niciodată lipsurile interne teologice în diferite direcții.

Iar o problemă de depășit în dialogul ecumenic este prizonieratul istoric, într-o teologie istorică, blocajul mental al unui plafon teologic creat istoric. De aici trebuie întâi să ieșim. Trebuie să depășim mentalitatea de egalitate între teologia istorică și soluția pentru unitatea creștină. Abia când ajungem la constatarea părintelui Stăniloae, că există o limitare majoră în istorie, adică istoria nu este egală cu o soluție pentru problemă și că trebuie o teologie nouă, o dezvoltare teologică și o extensie, abia atunci începe discuția despre unitatea creștină. Trebuie să ne

trezim astăzi în această discuție. Și să începem să privim la un viitor teologic, în loc de trecut. Creștinismul se va întoarce în unitatea Bisericii printr-o calitate argumentativă mai mare. Calea unității creștine este blocată astăzi într-o perspectivă istorică, într-o perspectivă ultra-istorică ce trebuie deblocată.

Astăzi trebuie cineva să pună degetul pe locul în care e problema în toată această discuție. Și de acolo să se înceapă discutarea de strategii de soluționare. Iar eficiența argumentativă e o indicare a direcției de soluționare, însemnând diferite mecanisme complete, alături de completări în analiză și comunicare. Și din cauza complexității și nevederii timp de secole a soluției, cred că este o obligație să se deschidă o discuție largă asupra acestui subiect în Biserică.

Cineva în teologia ortodoxă trebuie să răspundă la întrebările, *Care e problema de rezolvat în dialogul interconfesional?*, *Unde e blocajul dialogului ecumenic?*, *Cum deblocăm aceste blocaje?*, *Ce lipsește pentru deblocare?* și *Ce trebuie să facem pentru a progresa în dialogul ecumenic?*. *Unde se află complexitatea dialogului?* În unitatea creștină nu e vorba despre necesitatea unui dialog, ci despre necesitatea unei argumentări corecte. Nu dialogul, ci argumentarea este soluția sistemică pentru această problemă. Argumentarea ortodoxă e insuficientă în nenumărate puncte. Unde în istorie nu a existat convergență externă trebuiau revăzute argumentările și lipsurile acestora.

Cea mai mare realizare teologică legată de problema unității creștine va fi o problematizare și indicarea de direcții de soluționare. Cea mai mare contribuție teologică care poate și trebuie adusă astăzi este această problematizare. Și o valoare mare în această discuție va fi acel set de întrebări care nu au fost puse istoric, care nu sunt prezente în circuitul teologic istoric, dar la care

trebuie răspunsuri aici. Iar rafinamentul și cultura dogmatică față de bazele argumentative ale construirii corecte ale unui argument sunt cele două paradigme de soluționare a convergenței argumentative. Cultura argumentativă și nu cultura dogmatică va fi cheia reușitei aici. Pentru a susține dialogul ecumenic e necesară de fapt o cultură extensivă de argumentare. Și de aceea exercițiul istoric dogmatic intern nu acoperă corect și o zonă de argumentare mai puternică, și nu este egal cu aceasta.

Astăzi facem implicit un egal între dogmatică și argumentare, între teologie și argumentare. Ori acestea nu sunt de fapt egale, fiind științe diferite, teologia nereușind în interiorul istoriei să acopere complet zona de argumentare, deși o folosește extensiv. Cumva teologia, deși este și un exercițiu de argumentare, nu are un instrument de argumentare formală bine pus la punct. Și acest instrument trebuia așezat mai bine pentru convergența externă, fiind principalul instrument al dialogului. Astăzi de fapt principalul instrument al dialogului lipsește și nu a fost considerat teologic. Și nu există o metodă a dialogului, un curs de argumentare formală aplicat la teologie. Pentru că vizibilitatea asupra argumentării de aici se obține, din instrumente specifice de argumentare. Trebuia creată intern în teologie această separație între dogmatică și argumentare, pentru a nu se încurca instrumentele folosite și pentru a se înțelege ce trebuie îmbunătățit în fiecare parte.

Aici este esența și inima dialogului ecumenic, în acest curs. Odată adus, cumva nevoia de dialog se va reduce și va fi înlocuită cu o nevoie de a distribui de fapt informația și acest curs, prin diferite mijloace. Pentru că până la urmă ar trebui să mizăm pe calitatea informației teologice și a argumentării și nu pe forțarea acesteia într-un dialog. Astăzi doar ascundem această nevoie de argumentare în spatele retoricii *dialogului*. Nu dialogul, ci

argumentarea (analiza și comunicarea) sunt baza convergenței externe. Încurcăm cumva în diferite cuvinte și formulări nevoile de bază ale acestui efort de convergență argumentativă. Convergența argumentativă se bazează pe calitatea informației teologice, pe calitatea argumentării, a analizei și a comunicării.

Ce ne desparte de convergența externă nu este o cultură teologică, ci adoptarea instrumentelor a câtorva științe care pot aduce o organizare mai bună a informației teologice, o calitate mai bună a argumentării. Ne despart câteva științe, și nu doar o inițiativă forțată de dialog-comunicare. O catedrală teologică a argumentului actualizat al întoarcerii în unitatea Bisericii, la Ortodoxie, nu se va construi decât pe baza unui proiect, a unei arhitecturi, decât pe baza unui forum specializat, în care toate funcțiile necesare execuției acestui proiect să fie corect reprezentate. Și asta implică management, management organizațional, argumentare, comunicare, integrare cu alte științe, dar și teologie. Cumva acest forum de execuție și funcțiile necesare în discuția pentru convergența creștină sunt mult mai largi decât viziunea istorică ultra-teologică, ultra-istorică. Într-un astfel de forum trebuie reprezentate mai multe științe și nu doar teologia, discuția despre unitatea creștină atingând într-un mod foarte puternic aceste zone, fiind dependentă radical de utilizarea corectă a acestora.

Discuția despre unitatea creștină are o dependență masivă și critică de utilizarea corectă a unor instrumente exterioare de progres. Și de aici un Ecumenism care este egal cu un zero absolut, deoarece nu reușește să acopere aceste zone. Și acest lucru se poate verifica ușor. Ce ne desparte de unitatea creștină este expertiza acestor domenii care trebuiau să se regăsească cumva în această discuție, o depărtare sistemică, cuprinsă în mare în câteva științe complementare discuției teologice. Și de aici și imposibilitatea

teologilor de a cuprinde și exprima următorii pași în acest subiect. Și teologii doar exprimă o necesitate vizibilă larg, un blocaj, dar nu reușesc să îl cuprindă deoarece trebuie o perspectivă din exterior care să înțeleagă toate aceste nevoi vizibile din afară, dar imposibil de cuprins din circuitul teologic istoric. Ce ne desparte de unitatea creștină este acest acord exterior, nicidecum un dialog. Și teologii nu reușesc să facă și să vadă următorii pași în discuție. Pentru că acest concept de blocaj, care este laitmotivul Ecumenismului actual, arată că nu se înțeleg următorii pași care trebuie făcuți. Și arată cumva o lipsă de vedere de ansamblu a soluției, și că trebuie să privim cu totul diferit argumentul și argumentarea ortodoxă.

Cumva istoria, dar și teologii, încercând să exprime această necesitate spun cu toții în diferite formulări că trebuie altceva, că există o limitare, că istoria nu a acoperit acest lucru, dar și că din circuitul teologic istoric nu se poate acoperi această nevoie de convergență. Cumva arată că trebuie depășită granița teologică istorică a Bisericii și căutată o altă soluție. Care este esența acestor afirmații făcute de părintele Stăniloae, dar și de părintele Bria? Este că istoria nu acoperă o „eficiență” necesară dialogului, care înseamnă o limitare istorică în mare la nivel de argumentare, analiză și comunicare, dar și în alte direcții. Diferitele concepte care tot apar în aceste afirmații arată toate către niște limitări interne, care trebuie cumva acoperite. Pentru că egal afirmației că există limitări apare o afirmație că nu pot fi acoperite din circuitul teologic istoric intern.

Discuția despre soluția unității creștine este mult prea complexă, implicând instrumente nespecifice teologiei, înmulțind complexitatea de nenumărate ori tocmai prin importul a ceva ce nu a fost până astăzi utilizat explicit în teologie. Și are nevoie să fie tratată în deschidere excepțional de largă în Biserică. Ar avea nevoie de cel puțin un an de dezbatere în Biserică, pe diferite teme

(propușe într-o lucrare dedicată, într-o agendă și program al discuției, după cum a propus și părintele Bria, o organizare tematică).

Unde este complexitatea discuției despre unitatea creștină? În diferite instrumente care trebuiau să fie prezente și nu sunt de fapt astăzi prezente în teologie. Și pentru care teologia nu are istoric ceva echivalent suficient de puternic să le acopere. Până la urmă la asta trebuie să răspundem aici, la unde este complexitatea acestei discuții, în ce e ascunsă. Și în mare răspunsul este în lipsa unor instrumente și metode de organizare a informației și discursului teologic cu privire la convergența creștină. Și de aceea este nevoie de construirea acestei extensii teologice, fiind nevoie de o abordare diferită la nivel de argumentare, analiză și comunicare a tezelor din dialogul ecumenic. Pentru că de fapt e nevoie de consolidarea tuturor tezelor în toate aceste direcții, obținându-se o extensie teologică specifică, dedicată dialogului ecumenic.

Și lipsa acestei problematizări comprehensive asupra obținerii „eficienței” este lipsa actuală din discuție. Și aici trebuia insistat cel mai mult, ca prim pas teologic. Oricum ne învârtim în discuție, tot la fraza părintelui Stăniloae ajungem și tot la explicarea acesteia ne întoarcem. Și tot va trebui să punem nenumărate întrebări legate de calitatea, natura, localizarea, factorii declanșatori, intern/extern, prezent/trecut, teologie/teologi, legată de toate aceste variabile prezente în discuție, pentru a obține o problematizare comprehensivă.

Continentele teologice actuale confesionale, separate de diferitele argumentări interconfesionale nu vor fi unite decât printr-o punte construită cu instrumente care să aibă puterea să unească pe vecie astfel de continente și să prevină pe viitor alte ruperi. Pentru că o convergență trebuie să fie una și stabilă,

naturală, care să evite alte ruperi viitoare. Afirmăția majoră aici este că soluția unității creștine este una internă și nu una externă, nu un dialog. Și va trebui discutată pe larg, printr-o problematizare care va trebui asumată și adusă în sobornicitatea Bisericii. Iar nivelul de complexitate impune deschiderea largă a dezbaterii problemei, către întreaga Biserică, pentru o perioadă largă.

Și cum trebuie așezați următorii pași pe subiect în Biserică? Începând de la o discuție largă, de la un Sinod. Nu cred că vom putea acoperi acest subiect decât dezbătându-l pe larg. Pentru că de fapt subiectul are nevoie întâi de o analiză foarte largă pentru a se continua în mod corect pe el. Biserica nu a avut cred până astăzi un subiect de o astfel de complexitate, în diferite dimensiuni, științe, tehnici diferite care trebuie importate în teologie, necesitate de reconstruire teologică, de consolidare teologică, încât doar gândindu-te la câte puncte sunt într-o agendă a discuției nu poți să spui decât că e nevoie de un program, de o agendă, dar și de o discuție excepțional de largă. Cumva astăzi încercăm să acoperim două milenii de teologie în această discuție, în diferite puncte, prin diferite instrumente străine teologiei istorice. Și noi totuși insistăm într-o autosuficiență istorică, într-o sfidare a unei soluționări care va fi adusă numai în plenitudinea Bisericii. Unitatea creștină e în primul rând un efort monumental de organizare, de problematizare, de acord extern, de deschidere față de alte științe, de dialog intern.

Astăzi suntem într-o fază în care trebuie să analizăm pe larg acest subiect, nu într-o fază în care să forțăm un dialog ecumenic. Suntem în faza precursorare unui Sinod pentru problemă, suntem într-o fază de necesitate a unui Sinod, a unei analize, dezbateri, problematizări comprehensive a eficienței, a complexității problemei unității creștine. Astăzi trebuie să recuperăm perspectiva de soluționare, care cu siguranță că e diferită de presupunerile

istorice, interne. Și odată recuperată perspectiva de soluționare ar trebui să mergem mult mai ușor pe această cale de soluționare. Calea unității creștine nu a fost încă descoperită. Nu este un dialog, ci este o extensie teologică internă, în teologia ortodoxă.

Și din această perspectivă Ecumenismul actual este o inițiativă care nu are de fapt sens, a cărui singură utilitate este să ne convingem pe noi că nu se poate continua în acest mod. Adică să ajungem exact la starea actuală a Ecumenismului, de blocaj, care nu este explicată la nivel de cauză, la nivel de problemă rădăcină. Rădăcina problemei Ecumenismului nu a fost găsită, deși s-a încercat căutarea acesteia. Și Ecumenismul ridică încontinuu această întrebare, *Unde este rădăcina acestei probleme?* Și rădăcina este în lipsa de problematizare corectă, în lipsa unei soluții și în purtarea unui dialog în inerție, dar nu în înțelegere a necesarului acestuia. De aici vine lipsa de progres a Ecumenismului, de la lipsa unei problematizări-soluții.

Degeaba se depune un efort larg în Ecumenism, dacă nu s-a făcut încă această problematizare. Ecumenismul ajunge o inutilitate largă, continuată doar printr-o ipoteză și presupunere instituțională cu privire la o soluționare, nicidecum printr-o problematizare corectă. Și trebuie să ne oprim și să reevaluăm altfel această discuție despre unitatea creștină. Și unde se vede cel mai mult lipsa aceste organizări a discuției este în absența unei catedre teologice (pentru unitate creștină și Ecumenism, fiind nevoie de o separare a discuției despre soluția teologică și despre soluția logistică) care să se ocupe cu problematizarea acestei discuții, cu soluția teologică (problematizare, direcții de soluționare, poziția ortodoxă actualizată argumentativ față de catolicism și protestantism), cu soluția logistică (cadrul general și specific pentru dialog, probleme, riscuri, oportunități), cu metoda argumentativă a dialogului (care implica un curs de argumentare

formală aplicată). Și astăzi doar se încearcă o compensare a acestei discuții din diferite catedre, inefficient.

Din această perspectivă astăzi doar punem bazele unui Ecumenism ortodox și nicidecum nu avem vreun progres. Pentru că nu avem o înțelegere a problemei, nu avem soluția teologică, pentru că nu avem unitate pe subiect, pentru că nu avem discutată soluția logistică. Avem doar o inerție, tot felul de propuneri, dar nu o coerență. Cineva trebuia în Biserică să adune toată această discuție într-o teză coerentă și comprehensivă. Degeaba avem afirmații despre subiect, dacă nu avem o teză comprehensivă. Și ar fi trebuit să existe adusă în Biserică o teologie unitară pe această temă. La nivelul de complexitate al tezei, distribuirea tezei în toate direcțiile posibile, este egală cu zero eficiență pe ansamblu și cu o lucrare într-un mod dezorganizat.

Astăzi suntem la un zero în Ecumenism, care nu este înțeles, deși vin din toate părțile afirmații asupra stării de fapt, deși mențiunile cu privire la „blocaj”, „eficiență”, „necesitate dezbateri”, sunt de zeci de ani în Biserică, și au însoțit în permanență Ecumenismul actual. Și acești indicatori arată lipsa de progres, dar și existența unei probleme în substratul acestei discuții, problemă care nu se poate scoate la suprafață pentru soluționare. Problema din substratul discuției trebuia adusă în plenitudinea Bisericii pentru a fi discutată. Ecumenismul avea nevoie de o discuție a Bisericii și de smerenie, fiind o problemă unică în istoria acesteia.

Astăzi mergem înainte în Ecumenism, dar nu știm de fapt ce facem acolo. Și trebuie oprit acest mers în neștire și văzut unde e problema din substratul acestei discuții. Și astăzi doar ne învățăm încontinuu în jurul aceleiași discuții, în jurul căutării problemei rădăcină, neputând să o articulăm, deși este atât de vizibil că există

o problemă. Atenția maximă în Ecumenism ar trebui să fie pe depășirea acestui blocaj. Și aceasta va veni doar printr-o problematizare autentică asupra localizării și naturii blocajului. Iar blocajul, fiind unul în mare soluționabil în exteriorul teologiei, va implica și o extensie teologică specifică.

Ce ne desparte de unitatea creștină este o extensie teologică, nu câteva nuanțe teologice de adăugat în diferite teze. Ne desparte o soluție autentică, o soluție care să înțeleagă în primul rând problema de rezolvat și apoi să poată și să indice instrumentele de analiză, să indice problemele din fiecare teză și instrumentul corect de soluționare. Toate tezele dialogului interconfesional trebuiau extinse cel puțin în zona de argumentare. Ce trebuia făcut în Ecumenism era să se răspundă la întrebările: *De unde este acest blocaj?*, *Este la nivelul informației teologice?*, *Este la nivelul instrumentelor de analiză?*, *Este în interior/exterior?*, și nu doar să se adopte o retorică a „dialogului” a unei soluții-nesoluție, care nu a înțeles problema și care doar merge înainte în virtutea unei inerții. Ecumenismul actual este o inerție a unui dialog și nu a unei problematizări-înțelegeri a ce trebuia să se fi făcut în discuție.

Astăzi nu privim corect la această problemă, la soluționarea acesteia. Astăzi ne uităm greșit la problemă și doar pierdem timpul în Ecumenism. Ecumenismul actual nu este de fapt viabil. Pentru că nu are baza de soluționare așezată corect, nu are baza de problematizare, nu are această extensie teologică necesară pentru convergență. Și ce trebuia făcut în primul rând în Ecumenism era să se așeze corect baza de soluționare, direcțiile de soluționare, și nu să se adopte forța instituțională, inerția, autosuficiența istorică drept ipoteze de facto a soluționării prin inerția-dialogul ecumenist actual. Ecumenismul actual este o ipoteză cu privire la o soluționare și nu o soluție.

Astăzi abia începem să zărim și să privim la această bază de soluționare, nicidecum nu avem vreun pas concret făcut în Ecumenism. Din această perspectivă Ecumenismul actual este o tragedie, deoarece neavând o soluție și adoptând inerția drept soluție, doar blochează de fapt soluționarea autentică și doar blochează întoarcerea creștinismului la Ortodoxie. Iar acești 100 de ani pierduți în Ecumenism sunt pentru a nu rămâne cineva neîmpăcat că nu s-a încercat pe calea istorică. Ajunge cu această abordare. Este nevoie de o problematizare pentru a continua dialogul ecumenic.

Problema trebuia privită și de cineva din afara circuitului teologic intern, istoric. Și este mai ușoară în soluționare decât dificultatea aparentă arătată de Ecumenism și istorie pentru aceasta. Teologia se intersectează puternic cu alte științe, dar nu reușește să facă acest acord mult necesar în această discuție. Discuția despre unitatea creștină este mai ușoară decât ne așteptăm, dacă este privită din perspectiva corectă, din organizarea corectă care trebuia adusă pe subiect. Nu ar trebui să fie o discuție atât de complexă. Este subiectul unei organizări excepționale a unor instrumente de analiză, argumentare și management, nu subiectul unui dialog. Noi nu am pus astăzi corect întrebările raportat la ce avem teologic în istorie.

Iar complexitatea actuală vine din neînțelegerea perspectivei de abordare. O soluție pentru această problemă nu poate fi atât de complexă încât să fie nevoie de 100 de ani de dialog. 100 de ani de dialog spun mai clar că de fapt ce facem este în lipsa unei soluții. O soluție va trebui să aducă în câțiva ani de zile rapid convergență. Astăzi facem ceva greșit în Ecumenism și nu abordăm corect această discuție. Când gândim o soluție pentru această problemă trebuie să ne gândim și la complexitatea acesteia, care nu

poate fi una atât de mare încât să fie nevoie de 100 de ani pentru convergență.

La nivel de argumentare diferența până la convergență e atât de mare de acoperit încât nu se va putea niciodată acoperi fără o extensie dedicată. Pentru că instrumentele și tehnicile de argumentare, analizele necesare suplimentar au ceva cu totul nou față de istorie. Istoria nu poate acoperi necesarul de argumentare, strategiile de argumentare, care sunt unele specifice, care nu sunt imediate. Argumentarea teologică va avea nevoie de niște tehnici care nu au fost la îndemâna istoriei sau care nu au fost utilizate corect.

Trebuie să ne obișnuim cu gândul că va trebui o extensie teologică argumentativă pentru unitatea creștină. Aceasta este zona asupra căreia trebuie să ne aplecăm, până când vom înțelege tehnicile de argumentare potrivite fiecărui punct teologic. Pentru că astăzi suntem descoperiți și nu avem o discuție despre argumentare formală, organizată. Cumva teologia încearcă astăzi să rezolve prin instrumentul dogmatic și nu prin instrumentul argumentativ această problemă, când e clar că de fapt e nevoie de instrumentul argumentativ. Noi nu vom reuși să punem în evidență diferențele dogmatice decât după ce la nivel de argumentare clarificăm calea argumentativă. După care putem mai ușor arăta și la nivel dogmatic ce se întâmplă.

Primul pas în convergența argumentelor interconfesionale e convergența argumentativă, care va duce la o convergență dogmatică. Astăzi trebuie cu totul altceva, o etapă pregătitoare teologică, o extensie teologică, una care să suplinească și să consolideze zona teologică argumentativă. Pentru că această consolidare va oferi vizibilitate mai mare informației dogmatice. Iar la informația dogmatică ajungem prin argumente consolidate.

Nu la nivelul școlii de dogmatică ortodoxă va fi rezolvat subiectul unității creștine, ci la nivelul școlii de argumentare.

Există acest spațiu de dezvoltare argumentativă care să aducă o vizibilitate mai mare argumentelor istorice? Da, există. Și asta se vede prin absența din argumentele istorice a unei abordări argumentative structurate, care să exploateze mai bine argumentarea formală. Oricum, trebuie să acoperim corect și această zonă de argumentare, și să aducem o dezvoltare necesară și aici. Dogmatic nu avem unde să evoluăm, după 2.000 de ani. Argumentativ abia începem să organizăm formal discursul argumentativ și o metodă argumentativă. Dialogul ecumenic, convergența externă, are nevoie de o metodă argumentativă precisă, care să nu depindă de priceperea argumentativă individuală a fiecărui teolog. Astăzi trebuie să aducem claritate în exercițiul argumentativ al fiecărei confesiuni. Și asta se va face doar printr-un instrument specific, printr-un curs de argumentare formală aplicată la teologie.

Nu suntem deloc într-o poziție fericită în teologie astăzi, în care suntem într-o poziție și efort de argumentare larg, dar nu avem o metodă, un curs de abordare formală, organizată. Și de asta dialogul interconfesional se bazează astăzi pe priceperea individuală a teologilor, crezând că dogmatica e egală cu argumentarea. Și se pierde din vedere instrumentul necesar de progres. Argumentarea ortodoxă ar trebui să fie o știință mai exactă. Și în *teologii pregătiți* și în *dialogul ecumenic excesiv* se identifică o nevoie ce trebuie suplinită cumva. Și se încearcă suplinirea acesteia prin dialog sau prin teologi, o compensare de fapt greșită. Și aceste dezechilibre și limitări interne se încearcă să fie compensate cumva prin teologi pregătiți și prin dialog excesiv, neînțelegându-se cum să fie acoperite intern.

Blocajul din Ecumenism e o mare neînțelegere a unei lipse interne din teologia ortodoxă, care nu poate fi exprimată precis, care nu poate fi acoperită, care este simțită generic la nivel de lipsă de eficiență, care iese la suprafață prin astfel de formulări, dar care nu poate fi văzută în adâncul și natura ei. Astăzi de fapt nu am pus câteva întrebări mari, *De ce e nevoie de armate de teologi pregătiți pentru dialogul ecumenic?*, și *De ce a fost nevoie de 100 de ani de dialog, fără succes?*. Pentru că aceste două întrebări care arată că resursa teologică și pregătirea dogmatică, adică variabila cunoștinței tehnice-teologice, dar și variabila temporală și de comunicare, nu sunt un răspuns la problema convergenței argumentelor.

E adevărul atât de greu de cuprins, și poate fi un exercițiu atât de complex de dialog, timp de 100 de ani? Unde a încurcat diavolul argumentarea, în catolicism și protestantism? E simplu, structural a încurcat adevărul în catolicism în conceptul de unitate, pe care l-a suprascris printr-un supraconcept de „unitate romană” adică totalitarism, cu un principiu centrifug în primat, care a rupt Roma și Apusul de unitate și a creat o partiționare față de unitate, care a dus la o identitate teologică și la diferite propuneri teologice în afara Bisericii. Și prin AntiScriptură, prin partiționarea Scripturii în două, în relevant-Revelație și nerelevant-antiteză a Revelației, prin crearea unei AntiScripturi care să nege teza catolică și Scriptura, care să acopere relevantul Scripturii, dar să simuleze în același timp legitimitatea acesteia, deși este o antiteză – de aceea protestanții au nevoie în permanență de sintagma și sloganul „Cuvântul lui Dumnezeu”, care este doar un argument de credibilitate, folosind o autoritate externă care să garanteze legitimitatea argumentului când acesta este total greșit, pentru a acoperi nelegitimitatea AntiScripturii, dând o legitimitate care nu poate fi contestată, prin folosirea numelui lui Dumnezeu. Adică

prin acoperirea conceptelor de unitate și adevăr-Scriptură cu surogate apusene care par legitime, dar care sunt doar principii centrifuge, de rupere. Apusul a fost amăgit structural în diferite direcții. Și asta trebuie să arătăm astăzi, structural și punctual, unde a fost ispita diavolului în Apus, în ruperea Apusului de unitate și Scriptură. Iar diavolul a exploatat tocmai ce era mai sensibil în creștinism, unitatea și Scriptura, acoperind cu retorică măsluitoare unitatea adevărată și Revelația cu unitatea romană, cu un totalitarism și cu o AntiScriptură. Și de aici trebuie să pornim în argumentare față de catolicism și protestantism, de la cum sunt structural poziționate față de adevăr și unitate.

Primatul Romei, sau *unitatea romană*, și AntiScriptura protestantă, sau *adevărul protestant*, sunt două concepte majore de alterare a conceptelor majore din creștinism, unitatea și adevărul. Ca să obții rupeți atât de mari în creștinism, poți să o faci doar alterând aceste concepte mari creștine, în inima și esența lor, acoperindu-le cu ceva care să pară că are chipul originalului, dar de fapt să fie un fals, o înșelare demonică, un chip demonic care acoperă originalul cu o impostură istorică, îmbrăcată în diferite drepturi și autorități, dreptul Romei asupra Bisericii și dreptul AntiScripturii la auto-determinare. Rădăcinile argumentative ale ruperilor catolică și protestantă stau în niște concepte mari care au stat la baza înlocuirii unor fundamente axiologice, a unității și a adevărului, care au fost cel mai susceptibile de a fi înlocuite, și care s-au pretat cel mai ușor măsluirii lor prin diferite retorică, prin retorică primatului și a dreptului petrin moștenit de Roma, și prin sloganul „Cuvântului lui Dumnezeu”. La nivel de argumentare trebuie să înțelegem mult mai bine structurile de argumentare greșite pe care au fost dezvoltate sistemele teologice catolic și protestant, care fiecare a pornit de la o premisă implicită, catolicismul de la primatul Romei asupra Bisericii și alterarea prin

acest concept de primat și a conceptului de unitate în totalitarism, iar protestantismul de la primatul Scripturii asupra propriei sale înțelegeri și folosirea unei premise implicite că teza catolică nu este validă.

La nivel de argumentare nu va trebui să demonstrăm toate dogmele ortodoxe, ci doar un subset, pentru a susține în ansamblu argumentul și poziția ortodoxă pentru convergență. Nu trebuie să demonstrăm toate dogmele, ci în special *metoda ortodoxă de argumentare*, pe câteva spețe. Și nu va fi nevoie de toată teologia în dialog ecumenic, ci doar de o parte. Argumentul ortodox pentru unitate în Ortodoxie va fi un subset specific al teologiei, redus, specific pentru acest argument. De asta trebuie organizat și pregătit în ansamblu. Poate ar trebui să insistăm pe metoda ortodoxă de argumentare, care să arate ca întreg argumentul ortodox ca valid, cu un exercițiu în câteva dogme, și nu atât întreaga teologie ortodoxă.

Dogmatica fără un instrument de argumentare bine pus la punct nu are o capacitate de exprimare deplină. Astăzi va trebui să ne oprim și să refacem structura de argumentare pe fiecare teză și în ansamblu, în întregul argumentului ortodox, și nu doar să recităm povestea argumentativă ortodoxă istorică, crezând că putem aduce din aceasta un argument general pentru protestanți și catolici. Acest argument actualizat necesar dialogului ecumenic e subiectul sobornicității Bisericii, nu a diferitelor păreri în Biserică. Noi trebuie să rezolvăm problemele din argumentele istorice în Ecumenism, și nu doar să recităm argumentarea istorică ortodoxă. Pentru că fiecare parte în dialog recită astăzi propria versiune și nu ajungem nicăieri în dialog. De asta nu am progresat în Ecumenism, pentru că structura de argumentare și ideile principale ale dialogului sunt identice celor istorice, limitate, și nu

au capacitate de convergență. Ecumenismul de astăzi este doar o recirculare a ideilor și argumentelor istorice și nimic altceva.

Astăzi trebuie dezvoltată această discuție despre necesarul de argumentare din teologia ortodoxă. Și primul pas aici e să aducă cineva un fundament, un curs pe care să se poată dezvolta această direcție și discuție, pe care teologii să înceapă să poată construi, consolida mai bine această discuție. Până nu va reuși cineva să desfacă toate încurcăturile din argumentare și să le descopere în mare vizibilitate tuturor confesiunilor, nu vom avea un fundament pentru o convergență creștină. Și trebuie adusă în plenul Bisericii o soluție pentru așa ceva. Asta a zis părintele Stăniloae, ca necesitate și condiție a unității creștine.

Și nu ar trebui să căutăm soluția unității creștine în diferite cotloane ale teologiei, ci în ceva mare, deja în fața noastră, nefolositor eficient și care trebuie doar extins, și care se și pretează acestui concept de eficiență. Pentru că trebuie să limităm puțin discuția legată de unde găsim, unde mergem pentru eficiență. Ceva istoric, interior teologiei, trebuie extins pentru eficiență. Și aceasta este în mare argumentarea, cu contribuții în analiză și comunicare, și în integrări exterioare. Putem să încercăm noi la nesfârșit doar prin aparatul dogmatic și prin argumentarea istorică, primară, că nu vom ajunge nicăieri în dialogul ecumenic. De o astfel de problematizare era nevoie la începutul dialogului ecumenic.

Există real acest potențial în argumentare? Sau este doar o himeră, doar o teorie și o propunere fantezistă, care nu va aduce nimic în realitate, care doar încurcă discuția și care duce pe o cale greșită discuția? Există, pentru că la nivel de argumentare sunt mai multe opțiuni neexplorate încă, la nivel de simplificare a argumentelor, strategii de argumentare, tehnici/categorii de argumente care pot fi folosite. Și la nivelul acesteia se poartă

discuția în Ecumenism. Iar argumentarea are o cu totul altă abordare decât teologia dogmatică și organizează altfel excursul de argumentare și comunicare, neurmărind doar corectitudinea informației dogmatice, ci în special corectitudinea exercițiului argumentativ care trebuie explicat complementar celui dogmatic. Și înțelegând acestea, vom înțelege și construcția istorică a argumentului dogmatic ortodox.

Cumva problema actuală în Ortodoxie nu pare neapărat să fie convergența externă, ci imposibilitatea de a vedea pentru noi, pentru teologia ortodoxă, că la nivelul unei argumentări formale, argumentul ortodox e viabil în toate dimensiunile, și e în călăuzirea Duhului Sfânt. Cumva această zonă de argumentare e și un fel de teologie sintetică asupra unei călăuziri permanente a Bisericii, a argumentului și adevărului Bisericii, care se va vedea nu doar prin dogmă, ci și prin formalismul de argumentare. Și această teologie lipsește istoric și e nevoie să fie adusă pentru dialogul ecumenic. Pentru că în mare călăuzirea Duhului Sfânt trebuie să se vadă și la nivelul formalismului de argumentare.

Argumentarea ortodoxă trebuie rescrisă pe ansamblu pentru a alcătui un argument complet, întreg, nefragmentat, care să răspundă ca întreg necesității de convergență. Astăzi trebuie discutat argumentul ortodox față de catolici și protestanți într-un Sinod ortodox larg, pentru a se obține unitate în discuție, într-un argument actualizat, care să aibă putere de convergență. De ce? Pentru că teologic asta trebuie să rezolvăm. Și să aducem o metodă argumentativă, un curs de argumentare pentru eficiență și pentru rezultatul eficienței unui argument actualizat al unității Bisericii, al unității în Ortodoxie. Și acestea sunt subiectul sobornicității Bisericii, fiind un act capital al Bisericii și nu subiectul îngropării sau presupunerilor instituționale cu privire la subiect. Ce zice părintele Stăniloae cu privire la eficiență trebuie înțeles și la nivel

de rezultat, fiind și devenind un argument actualizat al unității în Ortodoxie. Pentru că eficiența de care vorbește părintele Stăniloae e una sistemică.

Astăzi trebuie să finalizăm argumentativ aceste discuții din istorie. Și nevoia nu este neapărat dogmatică în dialogul interconfesional. Dogmatic cunoaștem totul despre tezele diferitelor confesiuni creștine. Ce trebuie să facem în dialogul ecumenic e să vedem cum au fost obținute și dacă au fost obținute corect concluziile dogmatice. Și aici e o zonă și de argumentare. Acești pași precursori discuției dogmatice, de management, argumentare, trebuie formalizați cumva, pentru a putea face un exercițiu corect dogmatic, pentru ca un exercițiu dogmatic deplin să fie adus prin ajutorul acestor instrumente. Problema argumentativă este mai presantă și trebuie soluționată înaintea celei dogmatice.

Astăzi căutăm în toate colțurile istoriei soluția unității creștine. Dacă era acolo ar fi fost văzută de cineva. Au fost suficient de mulți teologi mari care au căutat-o, a fost suficient de mult timp încât să fi putut fi văzută. Și a fost suficient de mult dialog pentru a nu mai putea invoca și posibilitatea unui dialog ca o soluție. Dialogul extern a fost de fapt unul bimilenar, nu doar în ultima sută de ani. Iar Ecumenismul a fost doar o repetiție accelerată a acestuia pentru a ne convinge noi, astăzi, că dialogul și istoria nu sunt o soluție. Părintele Stăniloae a spus că soluția este în prezentul și în viitorul teologiei, într-o extensie teologică. Și cumva neindicând o soluție internă, a arătat și indirect că soluția este exterioară teologiei actuale, presupunând alte instrumente de analiză. Și atunci ar trebui obținută o perspectivă pentru soluționare, exterioară circuitului teologic istoric.

Ar trebui să începem în Biserică să discutăm despre o astfel de soluție, indicată deja de mari teologi. Sunt mult prea multe semnale în istorie referitor la necesitatea unei astfel de abordări,

pentru a mai putea fi ignorată. Istoria deja solicită o altfel de abordare, o altfel de soluție. Indirect, toate aceste afirmații sunt o solicitare în Biserică pentru o soluționare diferită, pentru o extensie teologică. Și aici ar trebui permise și potențate contribuții din afara circuitului teologic istoric. Unitatea creștină nu se va putea face fără să se reia complet problematizarea discuției. Întreaga teologie trebuie astăzi să întoarcă privirea în afara teologiei și istoriei, pentru a putea soluționa această problemă.

A schimba o mentalitate de 2.000 de ani cu privire la o soluție este o misiune aproape imposibilă. Dar asta trebuie făcut aici. Trebuie schimbată mentalitatea cu privire la soluționare. Trebuie oprit ce facem acum și trebuie făcut altceva. Este nevoie de o altă soluție, de o altă abordare. Trebuie oprit ce facem acum și discutată, construită această extensie teologică. Și pe baza acesteia să construim un dialog.

II. NECESITATEA TRATĂRII PROBLEMEI ÎN SOBORNICITATE, ÎNTR-UN SINOD AL UNITĂȚII CREȘTINE

În unitatea creștină nu avem încă o problematizare, nu avem o soluție teologică și nici un Sinod pentru unitate în Biserică referitor la problemă. De asta nu avem unitate creștină, pentru că nu avem o problematizare și nicio soluție. Aici ar trebui întâi să privim, și nu în afara Bisericii, nu la un dialog ecumenic exagerat. Ar trebui să privim la calitatea informației teologice istorice, la incompletitudinea informației teologice istorice și nu să mutăm soluționarea de la nivelul informației teologice la nivelul teologilor și al unui dialog exacerbant în Ecumenism, din interior în exterior.

Unitatea creștină va începe cu o problematizare corectă, cu o analiză și dezbateri a problematizării în întreaga Biserică. Insistența în această problemă trebuia să fie internă și nu externă. Și asta pentru că soluția convergenței externe este în mare la nivelul argumentării teologice, la nivelul analizei și comunicării și nu la nivelul unui dialog. Sinoadele Ecumenice au adus convergență nu doar pe baza unor dialoguri, ci pe baza unor teze și analize care au soluționat diferite probleme, teze dezbătute pe larg în Biserică. Și astăzi suntem într-o fază de analiză și dezbateri, în faza precursorilor unui Sinod pentru această problemă (care să aducă o analiză, o soluție și unitate în subiect), nu în faza de implementare și asumare în unitate a unei soluții. Astăzi exact de acest lucru avem nevoie, de o teză și de o dezbateri a analizei și soluției.

Soluția unității creștine nu este în locul în care este căutată. Trebuie schimbată abordarea teologică pentru soluționarea unității

creștine, fără de care consider că nu se va putea depăși blocajul curent din dialogul ecumenic, blocaj care este unul intern, în interiorul teologiei ortodoxe și nu în afara acesteia. Trebuie întâi să deblocăm intern argumentările din dialogul interconfesional, și apoi să aducem dintr-o poziție corectă o soluție logistică pentru dialog. Astăzi dialogul ecumenic e blocat intern și nu în exterior. Iar Ecumenismul trebuia să fie unul larg, intern, pentru problematizare, evoluție, dezvoltare, consolidare teologică, pentru a construi această extensie teologică necesară dialogului ecumenic. Cumva părintele Stăniloae într-un fel a concluzionat fericit imposibilitatea istoriei de a rezolva problema, dar și necesitatea schimbării direcției de soluționare. Fraza acestuia pare să fie și un apel general de reluare a discuțiilor pe subiect, de regândire a abordării asupra soluționării acestuia.

În exterior teologia trebuia gândită și explicată altfel din punct de vedere argumentativ. E mai important să explicăm calea argumentativă decât calea dogmatică, pentru că deși diferența este dogmatică, rezultă dintr-o cale argumentativă diferită. Iar propunerea părintelui Stăniloae trebuie reevaluată în deplinătatea complexității acesteia. S-ar putea să avem soluția unității creștine deja în fața noastră, a tuturor, și doar să o ignorăm. Cu siguranță că este deja în fața noastră, într-o perspectivă care trebuie înțeleasă, în ceva care trebuie extins pentru eficiență.

Este necesară luarea de măsuri corecte în această direcție de soluționare din partea Sinodului Bisericii Ortodoxe Române, începând cu un Sinod al unității creștine care să dezbată această problemă teologică, Sinod care să fie urmat de un Sinod Pan-Ortodox. Am adresat ierarhiei Bisericii Ortodoxe în lucrările scrise, o solicitare pentru organizarea unui Sinod al unității creștine. Și la fel, am adresat Pontifului Romei o solicitare pentru întoarcerea Apusului în unitatea Bisericii, în unitatea Sinoadelor Ecumenice,

pe baza teologiei propuse, pe baza unei teologii ortodoxe a unității creștine.

Nu vom rezolva această problemă decât într-o discuție largă a Bisericii, problema fiind astăzi îngropată într-o birocrație instituțională, care nu mai poate reacționa la astfel de probleme, la astfel de problematizări, neavând instituțional mecanisme așezate pentru a le adresa. O problemă de o astfel de complexitate nu are astăzi în Biserică un mecanism puternic prin care să poată fi rezolvată. Astăzi este nevoie de un cadru excepțional de larg de soluționare, de un Sinod dedicat acestui subiect unic în istoria Bisericii.